

REKENEN AAN DE CIRCULAIRE STAD VAN DE TOEKOMST

Tamara Streefland
Tamara@metabolic.nl
08-06-2018

INHOUD

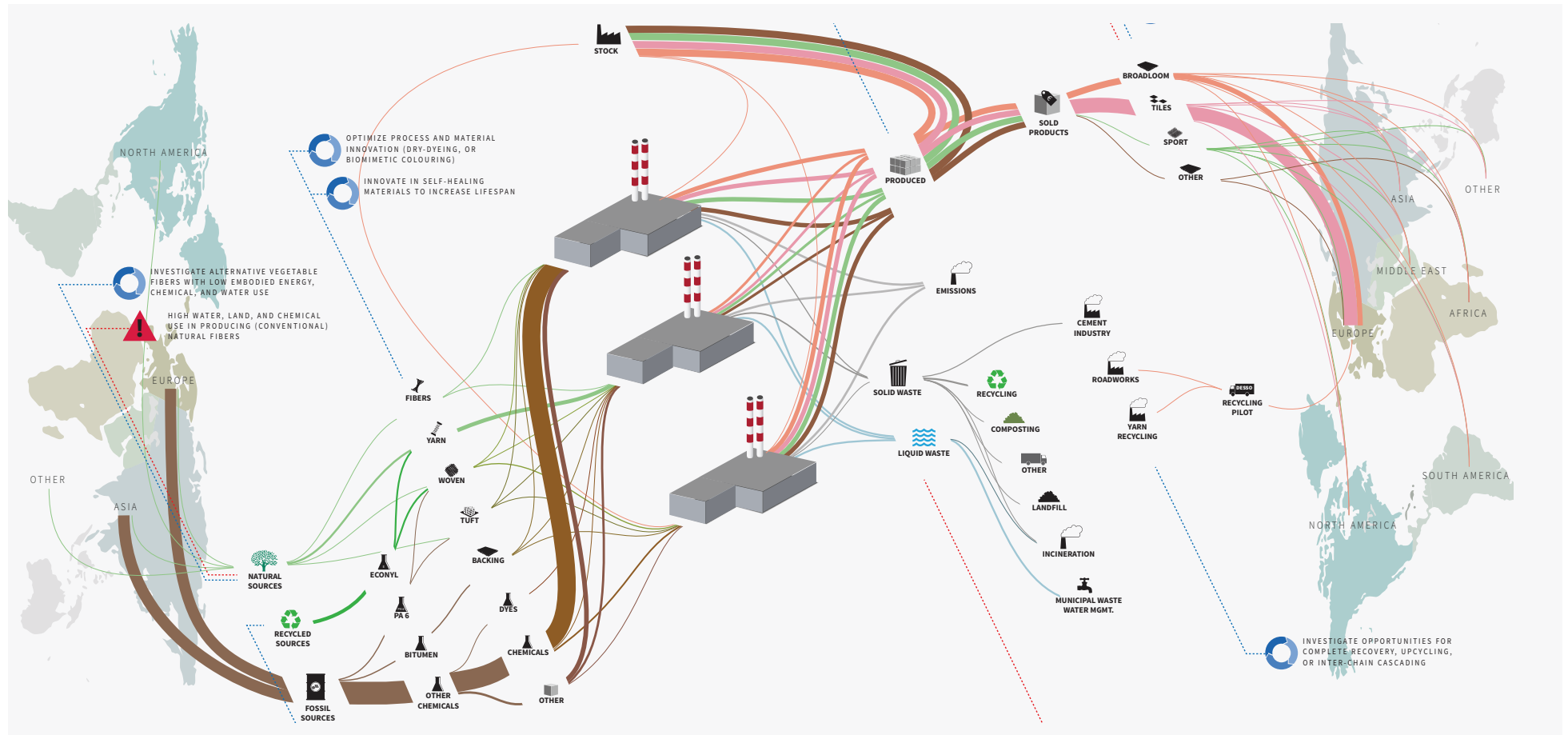
- Korte introductie Metabolic
- Waarom steden
- Proces rekenen aan de circulaire stad
- Twee Case studies

METABOLIC

- Metabolic is een consultancybedrijf en venture ontwikkelaar die systeendenken inzet om grote uitdagingen op het gebied van duurzaamheid aan te pakken.
- Onze overkoepelende missie is het transformeren van de economie naar een fundamenteel duurzame - en circulaire - staat.
- Op ons hoofdkantoor in Amsterdam hebben we een internationaal en interdisciplinair team van rond de 30 mensen.

INSIGHT

We help businesses, governments, and non-profits thrive in the circular economy through our knowledge and tools.

IMPLEMENTATION

SPECTRAL
UTILITIES

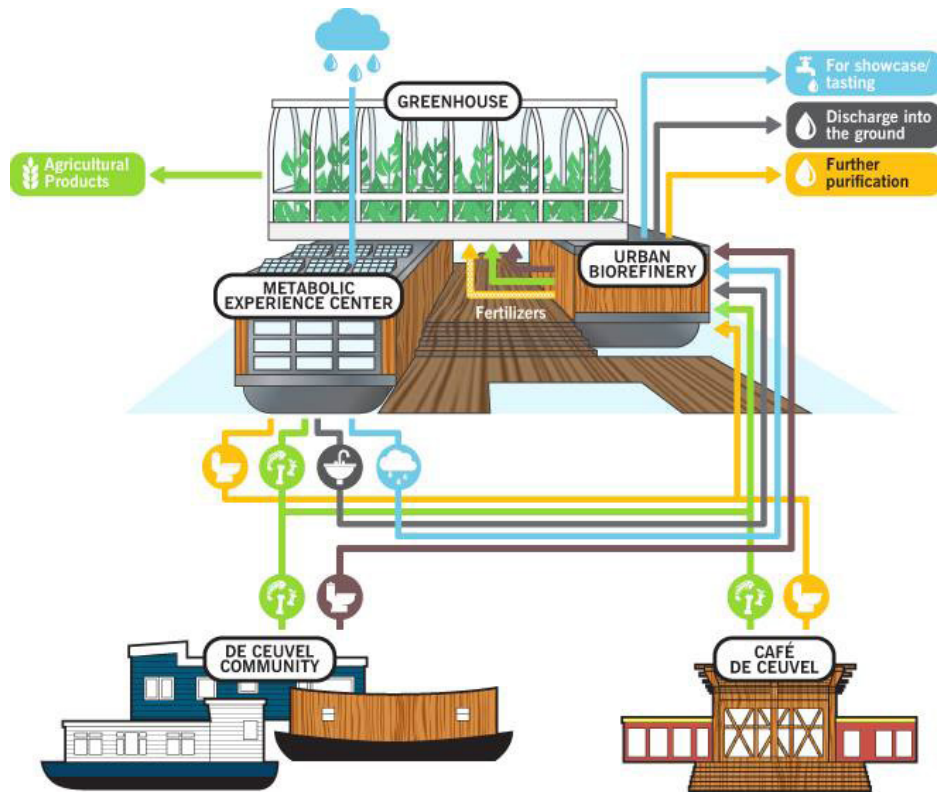
THE SOLAR TRANSFORMER

Portable Integrated Solar Power

We develop transformative innovations and ventures to shift the way we live and work to a sustainable state.

ACTIVATION

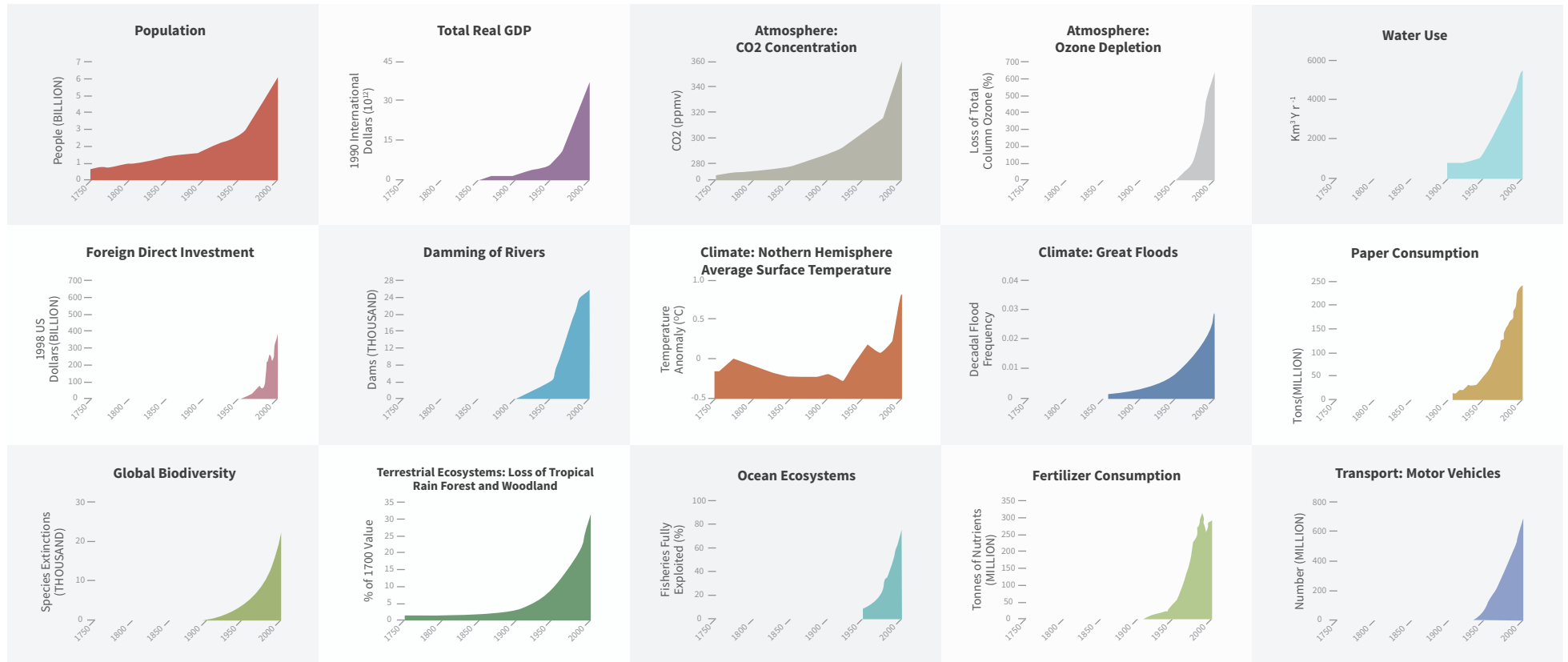

We inspire through education and actionable ideas, and our Foundation helps us reach underserved communities.

WAAROM?

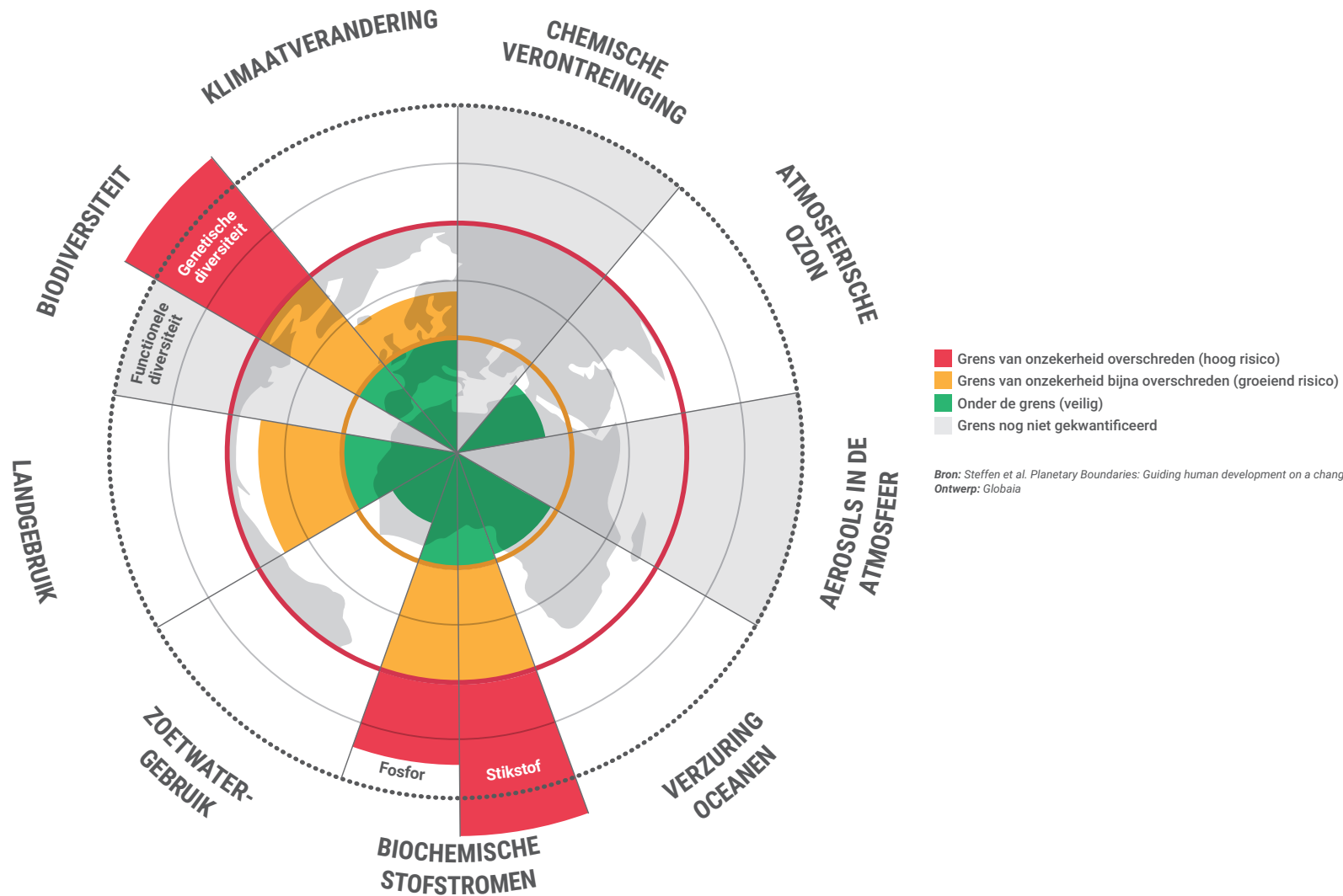
EXPONENTIAL TIMES

DUURZAAMHEIDS UITDAGINGEN

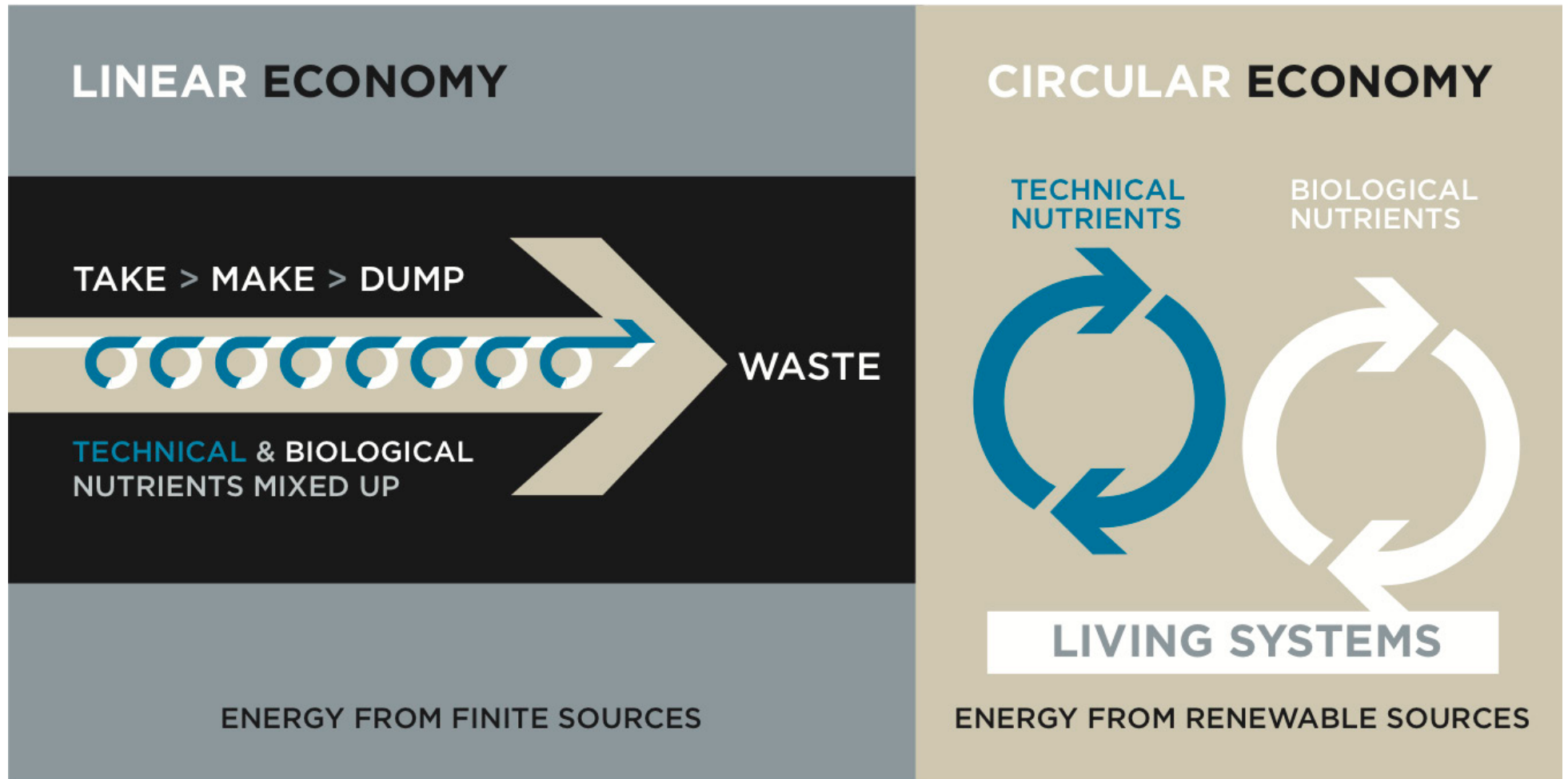

PLANETAIRE GRENZEN

Bron: Steffen et al. Planetary Boundaries: Guiding human development on a changing planet, Science, 16 januari 2015.
Ontwerp: Globala

LINEAR VS CIRCULAR ECONOMIE

AFTER W McDONOUGH AND M BRAUNGAR

7 KARAKTERISTIEKEN VAN EEN CIRCULAIRE ECONOMIE

WAAROM EEN FOCUS OP STEDEN?

STEDEN ALS 'LEVERAGE POINTS'

**CITIES OCCUPY 3% OF
GLOBAL LAND SURFACE**

**BUT CONSUME 75% OF
GLOBAL RESOURCES**

**& PRODUCE 60-80% OF GLOBAL
GREENHOUSE GAS EMISSIONS**

An aerial photograph of a densely packed suburban neighborhood. The houses are mostly single-story with light-colored walls and reddish-brown tiled roofs. The streets are paved and feature some parked cars. There are numerous palm trees and other green plants scattered throughout the landscape. The overall scene depicts a typical suburban development.

STEDEN GROEIEN

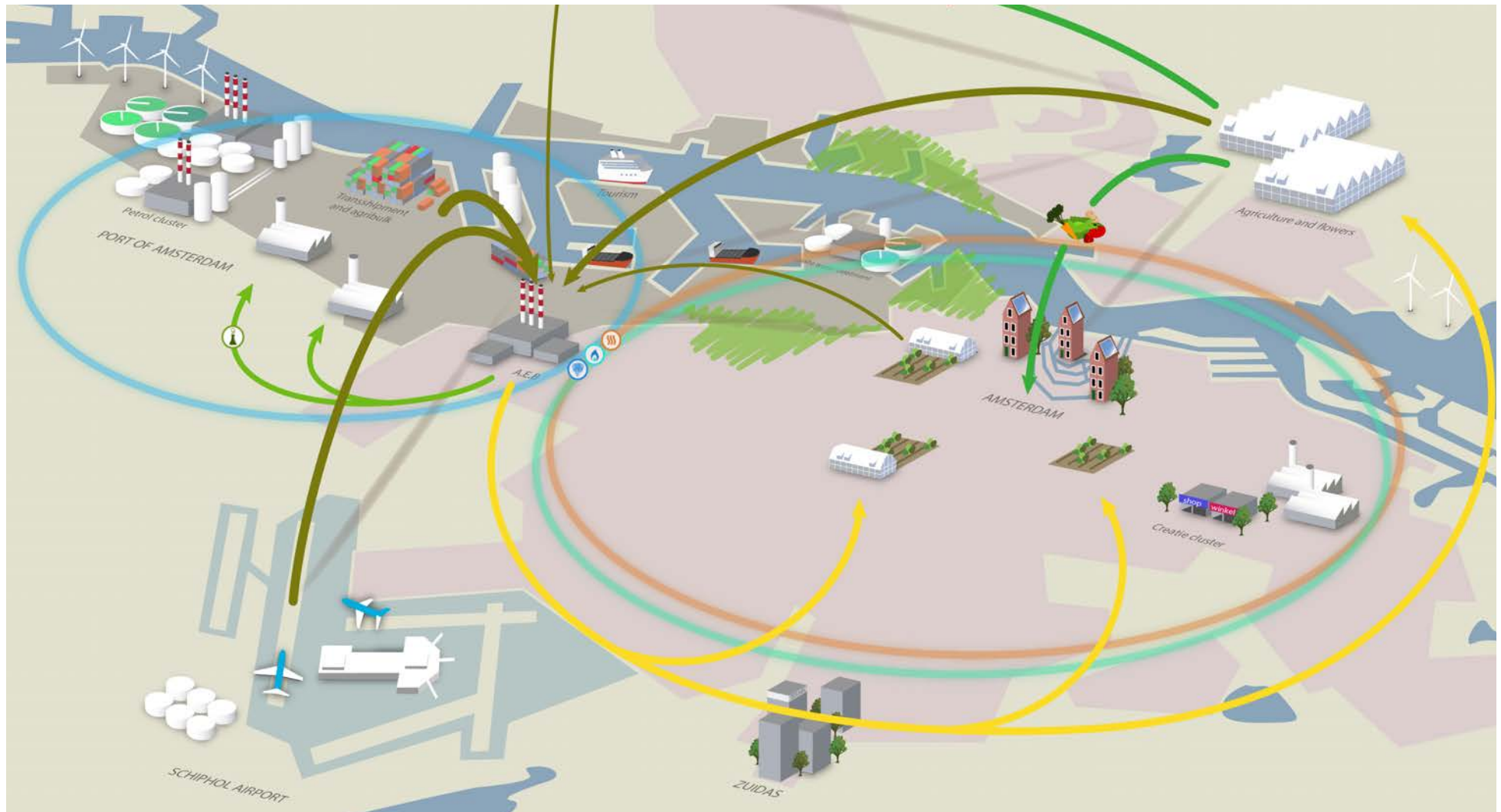
A photograph of a building facade covered in a dense, multi-layered vertical garden. Various green plants, including leafy herbs and tall grasses, are visible. Some thin, brown, dried plant stalks hang down from the bottom of the garden. A semi-transparent dark rectangle is centered over the image, containing a quote in white text. The background shows a clear sky and parts of the building's structure.

**“We need to transform
our economy, we can do
this through changing the
way we design cities and
radically changing our
urban planning”**

FUTURE CITIES must engineer an **ECONOMY** that is **REGENERATIVE** and **WASTE-FREE** by design.

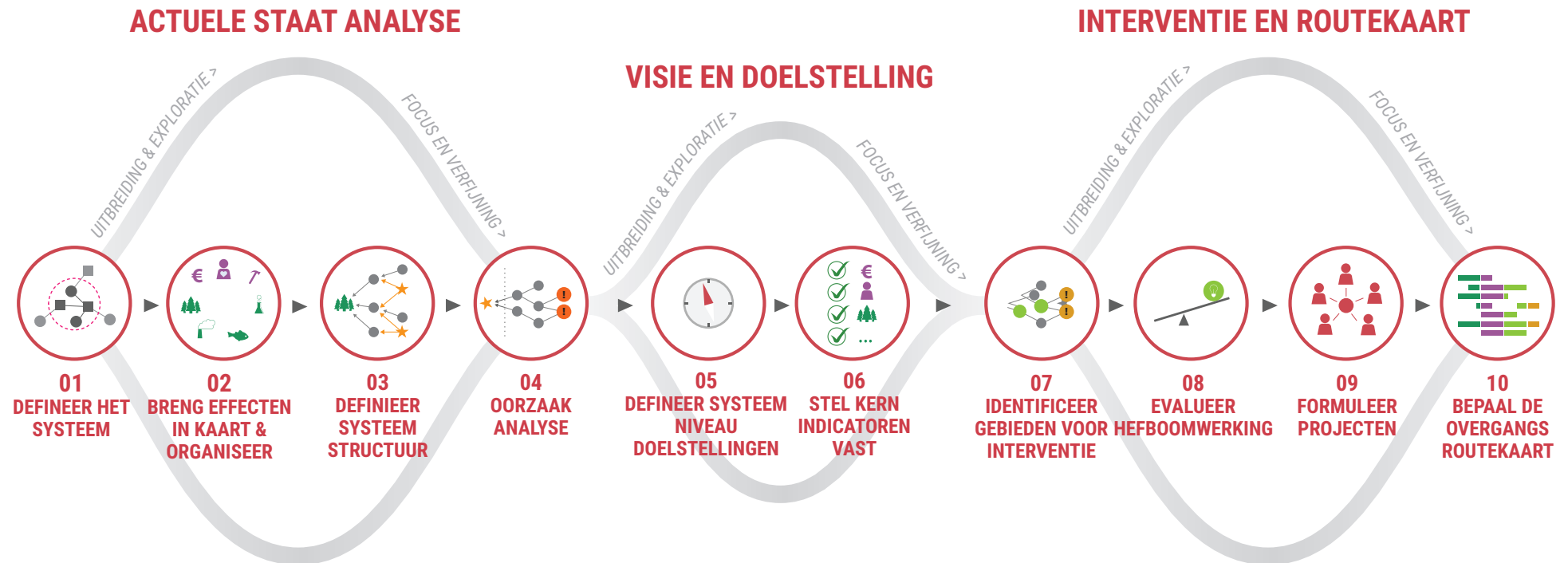
A **CIRCULAR APPROACH** to urban development unlocks **INTEGRATED OPPORTUNITIES** for **RESOURCE SAVINGS, JOB CREATION**, capacity building, **CIVIC ENGAGEMENT**, healthy and **INCLUSIVE ENVIRONMENTS**, and **RESILIENCE TO EXTERNAL SHOCKS**.

RICHTING DE CIRCULAIRE STAD?

**HOE MAKEN WE DE
TRANSITIE NAAR DE
CIRCULAIRE STAD VAN DE
TOEKOMST?**

PROCES

DE CIRCULAIRE STAD VAN DE TOEKOMST

1. **ANALYSE CIRCULAIRE DOELSTELLINGEN** en **OPSTELLEN VISIE**
2. **NULMETING** (Stofstromenanalyse, ruimtelijke analyse, Inventarisatie bouw)
3. **OPSTELLEN KPIs** (hoe meet je de circulaire stad?)
4. **WAAR SLUITEN KRINGLOPEN** (Implementeren, en op welke schaal?)
5. **RUIMTELIJKE RANDVOORWAARDEN** (waar implementeren we wat?)
6. **OPSTELLEN SCENARIO's** en **BEREKEN DE IMPACT**
7. **ROADMAP**

1. DOELSTELLING EN VISIE

DOELSTELLINGEN

MATERIALEN 	65% afval van huishoudens gescheiden in 2020 ¹	JA
	Nieuwe vormen van circulaire productie, distributie, en consumptie ¹	NEE
	Circulair gemeentelijk inkopen ¹	NEE
ENERGIE 	20% minder energie verbruik ¹	JA
	20% duurzame energie ¹	JA
	40% minder CO ₂ uitstoot in 2025 ^{2,3}	JA
	81% minder CO ₂ uitstoot in 2040 ⁴	JA
ECOSYSTEMEN 	Water toegankelijk en beleefbaar maken & activeren ⁵	JA
	Groei door spreiden van recreatie en toerisme ⁵	NEE
	Dynamisch en duurzaam gebruik water stimuleren ⁵	NEE
	Toepassen van economische principes ⁵	NEE
	Betere weerstand tegen heftige regen ⁶	JA

SOCIAAL- CULTUREEL 	Ontwikkel Amsterdam als inclusieve stad van en voor iedereen, en maak ruimte voor economische diversiteit ⁷	JA
	Gemengde omgevingen waar woningruimte gemengd wordt met ruimte voor werk- en diensten. De gebouwen waarin mensen werken zullen een gezond klimaat hebben. Grote groene projecten in en rond de stad dragen bij aan de leefbaarheid, luchtkwaliteit en aantrekkelijkheid van de stad ²	JA
GEZONDHEID & WELZIJN 	Stikstofoxide verminderd met 35% 2015-2025 ¹	JA
	Roetaanslag verminderd met 30% 2015-2025 ¹	JA
	De Bewegende Stad geeft ruim baan aan de fietser en voetganger ⁸	JA
	In de Bewegende Stad is sport om de hoek ⁸	JA
	De Bewegende Stad is een speeltuin ⁸	JA
	In de Bewegende Stad wordt niet stil gezeten ⁸	NEE

VISIE & GOALS

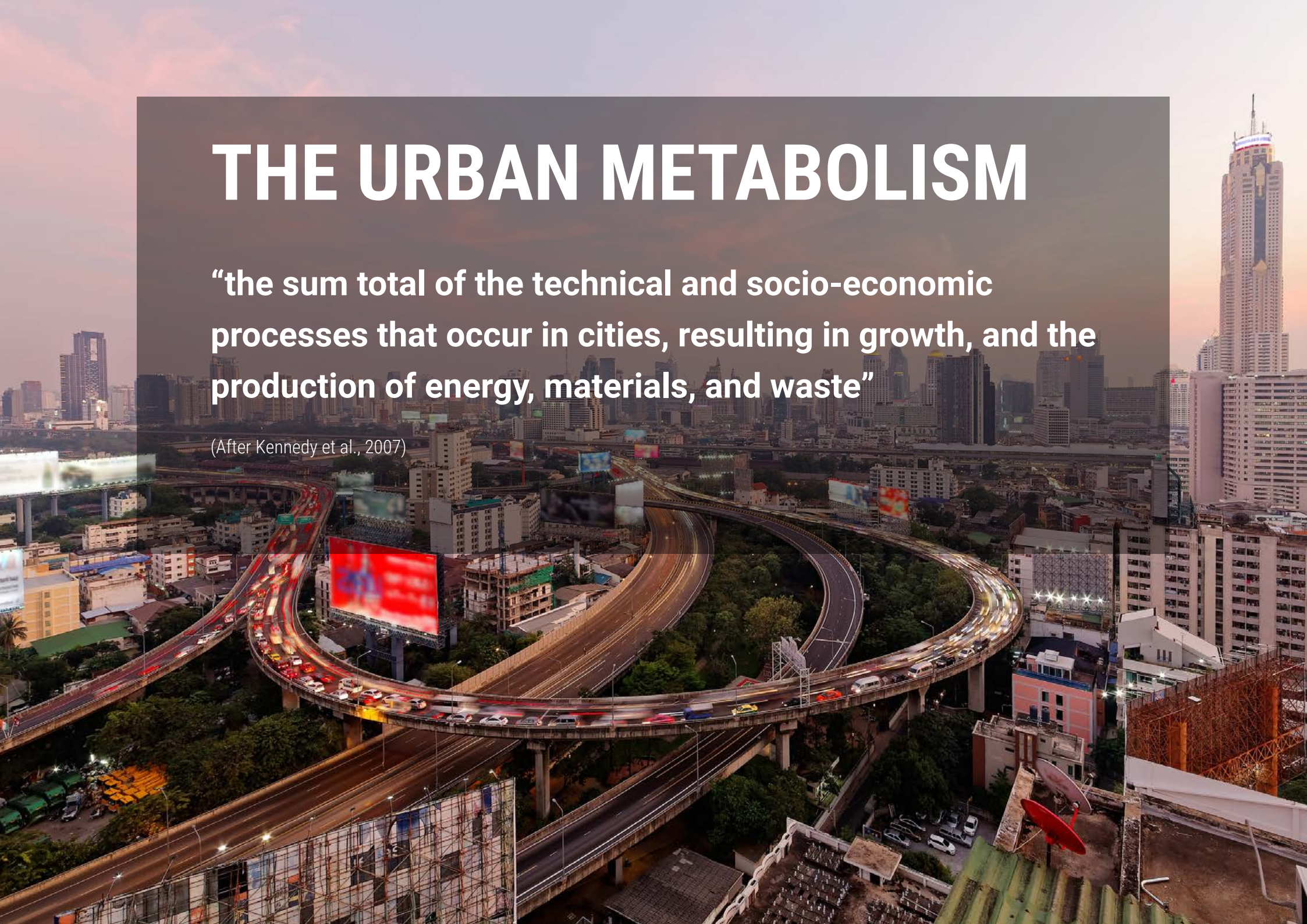
- **ENERGIE:** Buiksloterham is zelfvoorzienend wat betreft energie en heeft een volledig hernieuwbare energie voorziening.
- **Materialen & producten:** Buiksloterham is een zero waste buurt met 100% circulair materiaal.
- **Water:** Buiksloterham is rainproof en heeft bij 100% nutriënten terugwinning.
- Goals wat betreft slimme infrastructuur, economie en de maatschappij

2. NULMETING

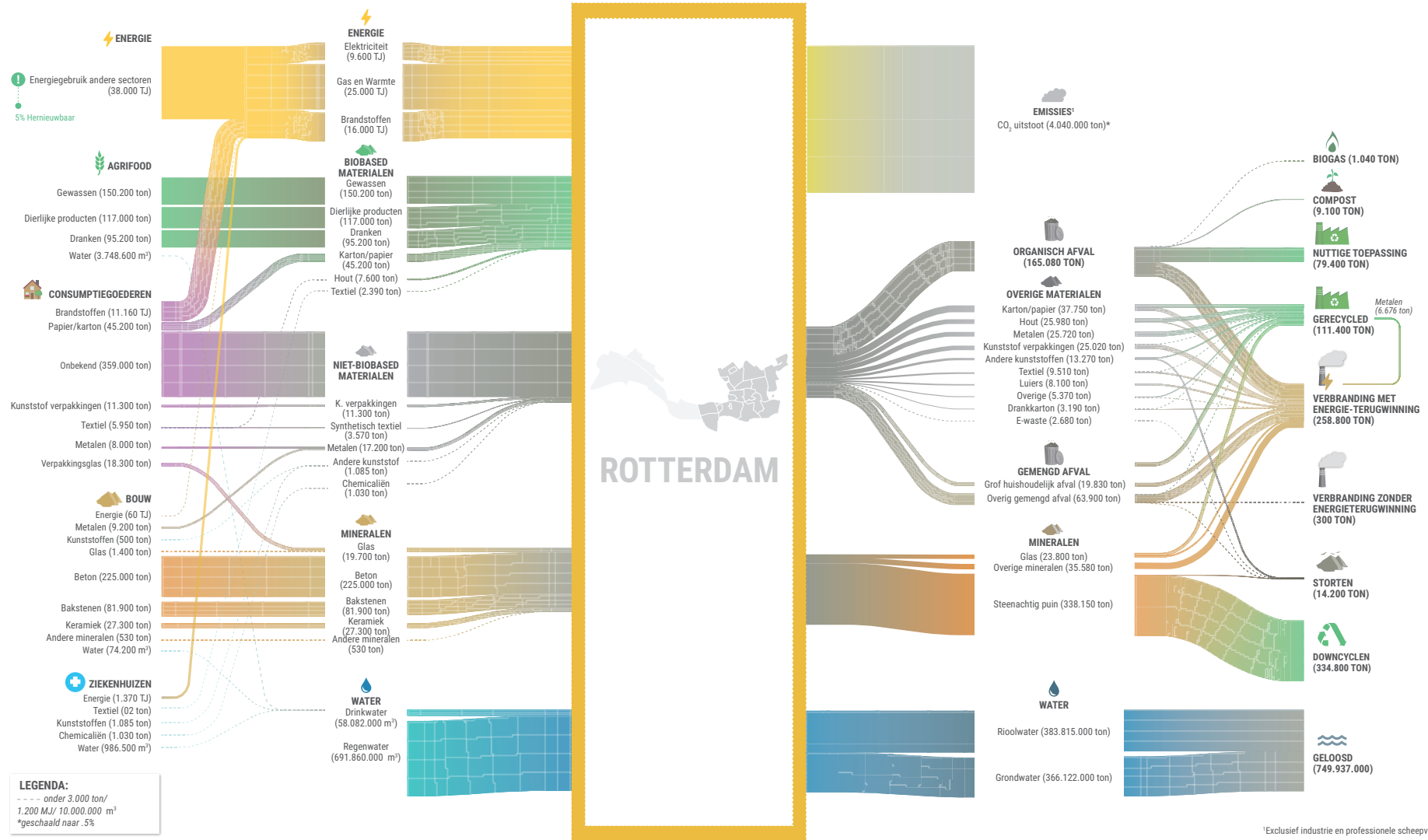
THE URBAN METABOLISM

“the sum total of the technical and socio-economic processes that occur in cities, resulting in growth, and the production of energy, materials, and waste”

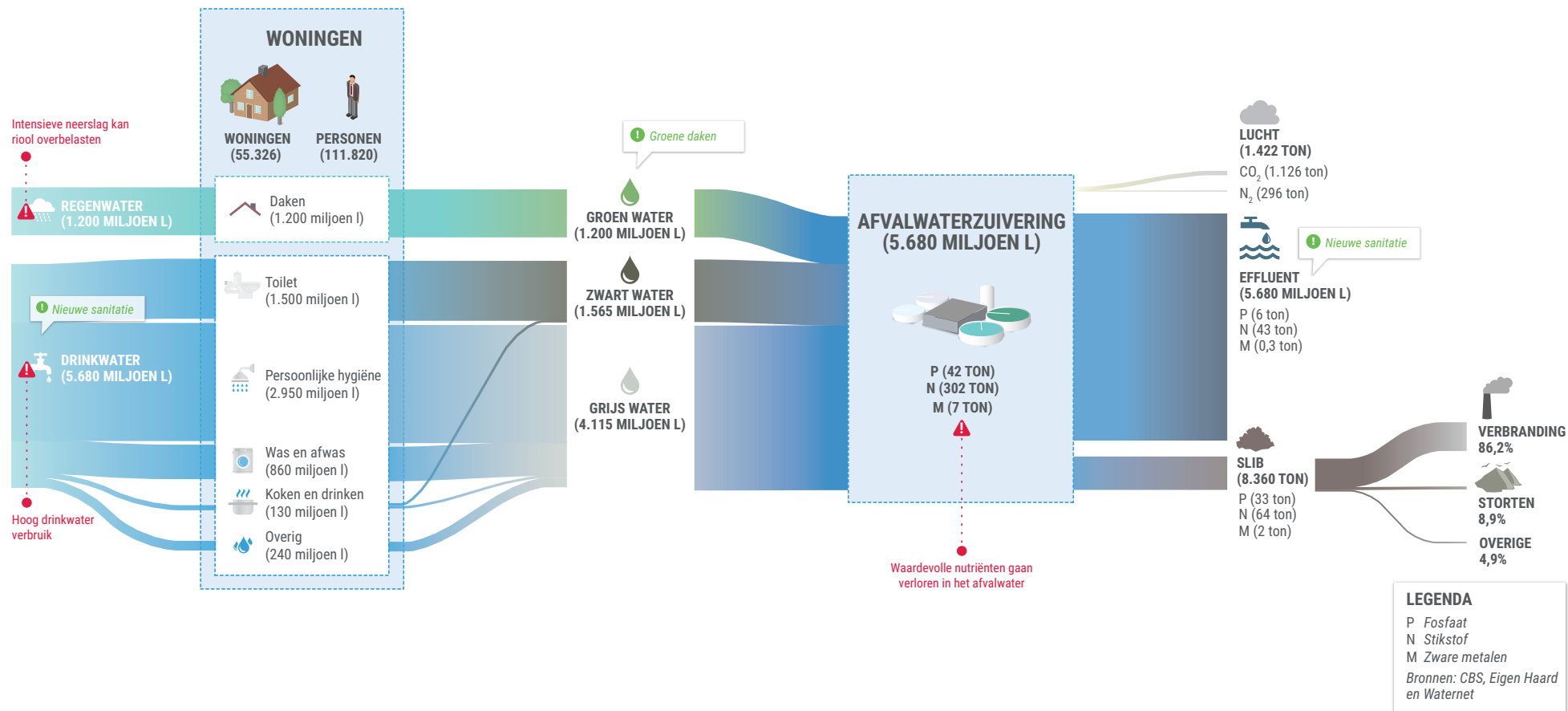
(After Kennedy et al., 2007)

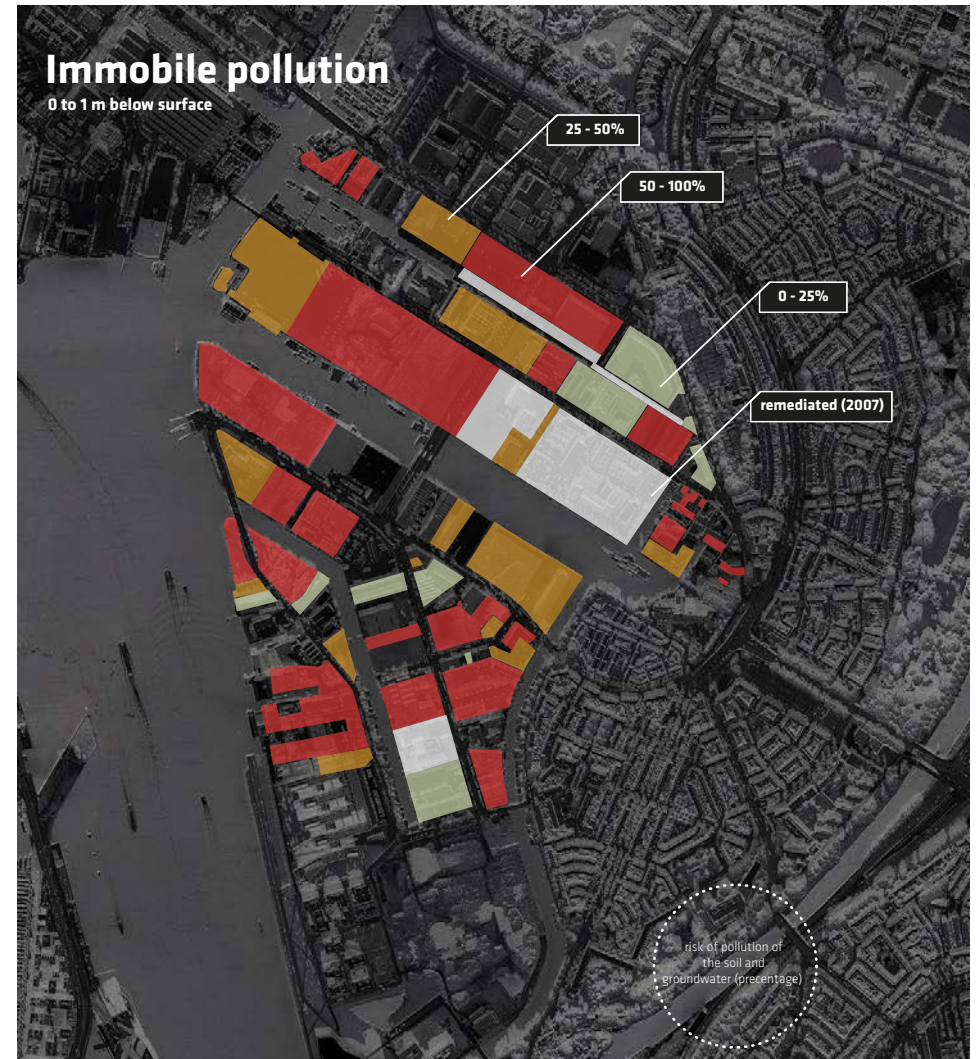
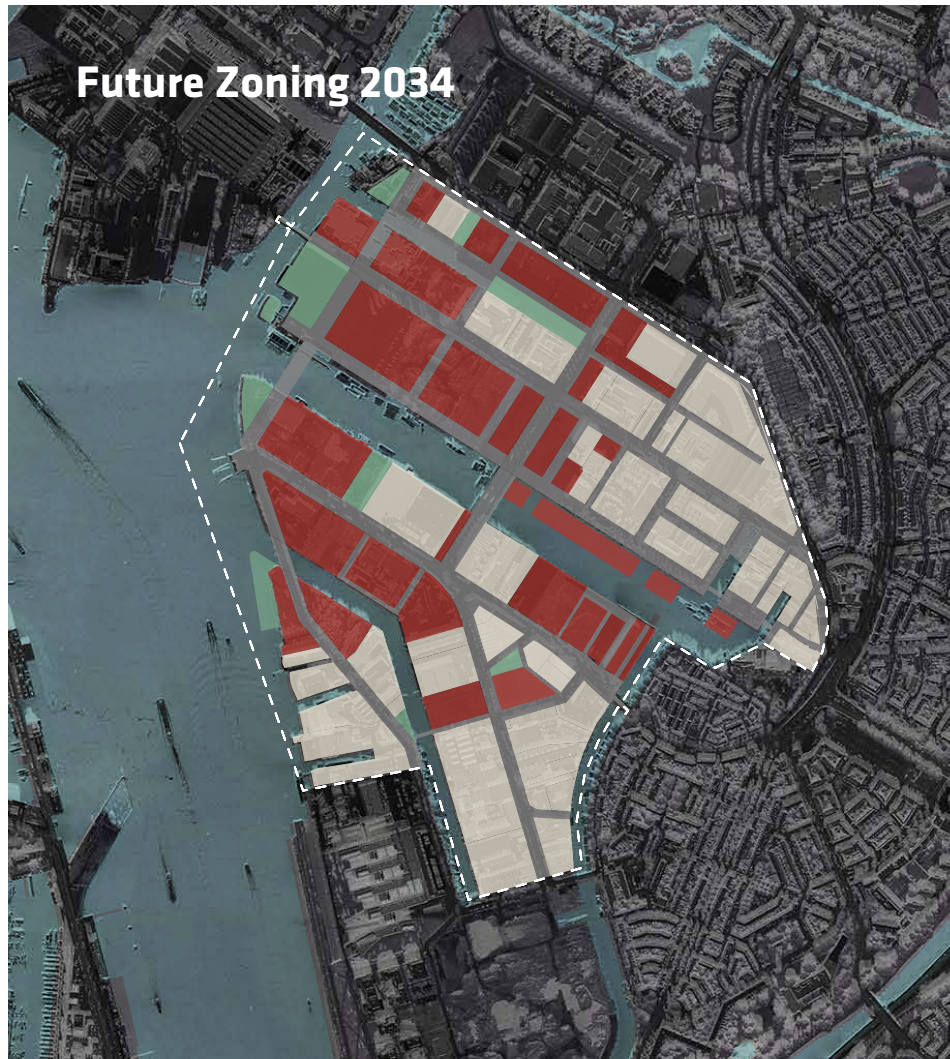
STOFSTROOM ANALYSE: STAD

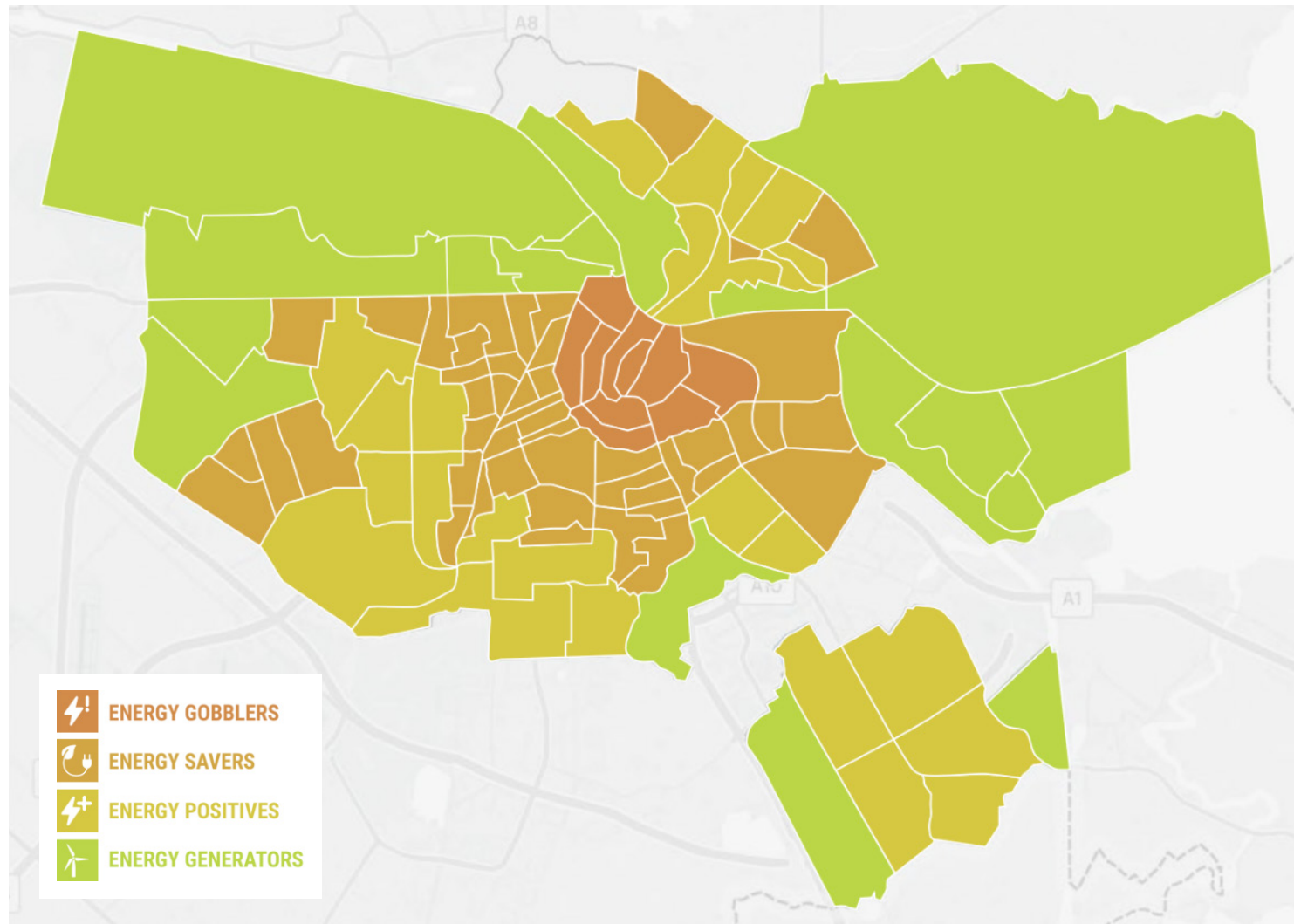
STOFSTROOM ANALYSE: HUIZEN

RUIMTELIJKE ANALYSE

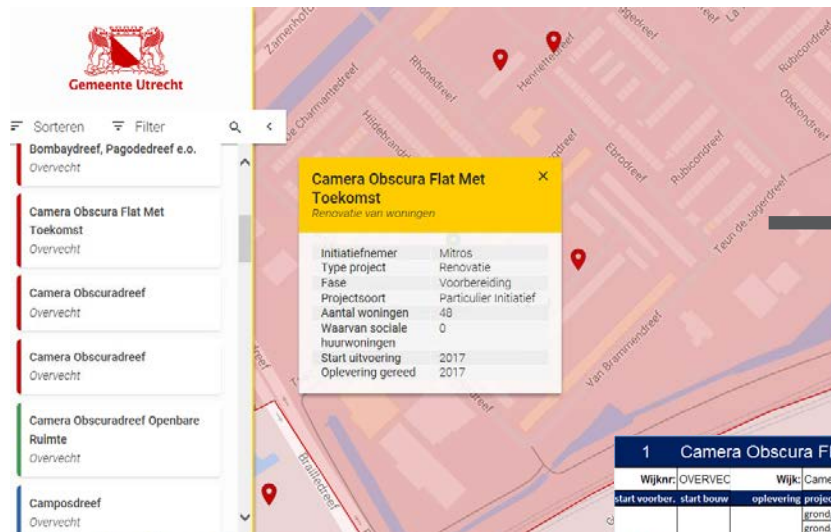
RUIMTELIJKE ANALYSE

RUIMTELIJKE STOFSTROOM ANALYSE: REPAIR

URBAN MINING: BOUW EN SLOOP KALENDERS

		OVERVECHT		DIVERSI	start	oplevering
Camera Obscura Flat Met Toekomst		OVERVECHT	1	Voorbereiding	1-1-2017	1-1-2018
Renovatie van woningen						
Initiatiefnemer	Mitros					
Type project	Renovatie	Transformatie oud gebouw	48		120	bvom2
Fase	Voorbereiding	Kantoren	0	incl. Ontsluiting/a	0	bvom2
Projectsoort	Particulier Initiatief	Commercie	0	incl. Ontsluiting/a	0	bvom2
Aantal woningen	48	appartementen	0%	0	100	bvom2
Waarvan sociale huurwoningen	0	grondgebonden, rij	0%	0	120	bvom2
Start uitvoering	2017	grondgebonden, 2-1 (eindwon.)	0%	0	130	bvom2
Oplevering gereed	2017	vrijstaand	0%	0	160	bvom2
Camposdreef		OVERVECHT	2	Voorbereiding	1-1-2017	1-1-2018
Nieuwbouw van woningen						
Initiatiefnemer	Gemeente					
Type project	Nieuwbouw	Transformatie oud gebouw	0		0	bvom2
	Voorbereiding	Kantoren	0	incl. Ontsluiting/a	0	bvom2
	Binnenstedelijke grex	Commercie	0	incl. Ontsluiting/a	0	bvom2
	13	appartementen	0%	0	100	bvom2
	0	grondgebonden, rij	0%	0	120	bvom2
	2017	grondgebonden, 2-1 (eindwon.)	45%	5,85	130	bvom2
	2017	vrijstaand	55%	7,15	160	bvom2

Total material flows per project and district

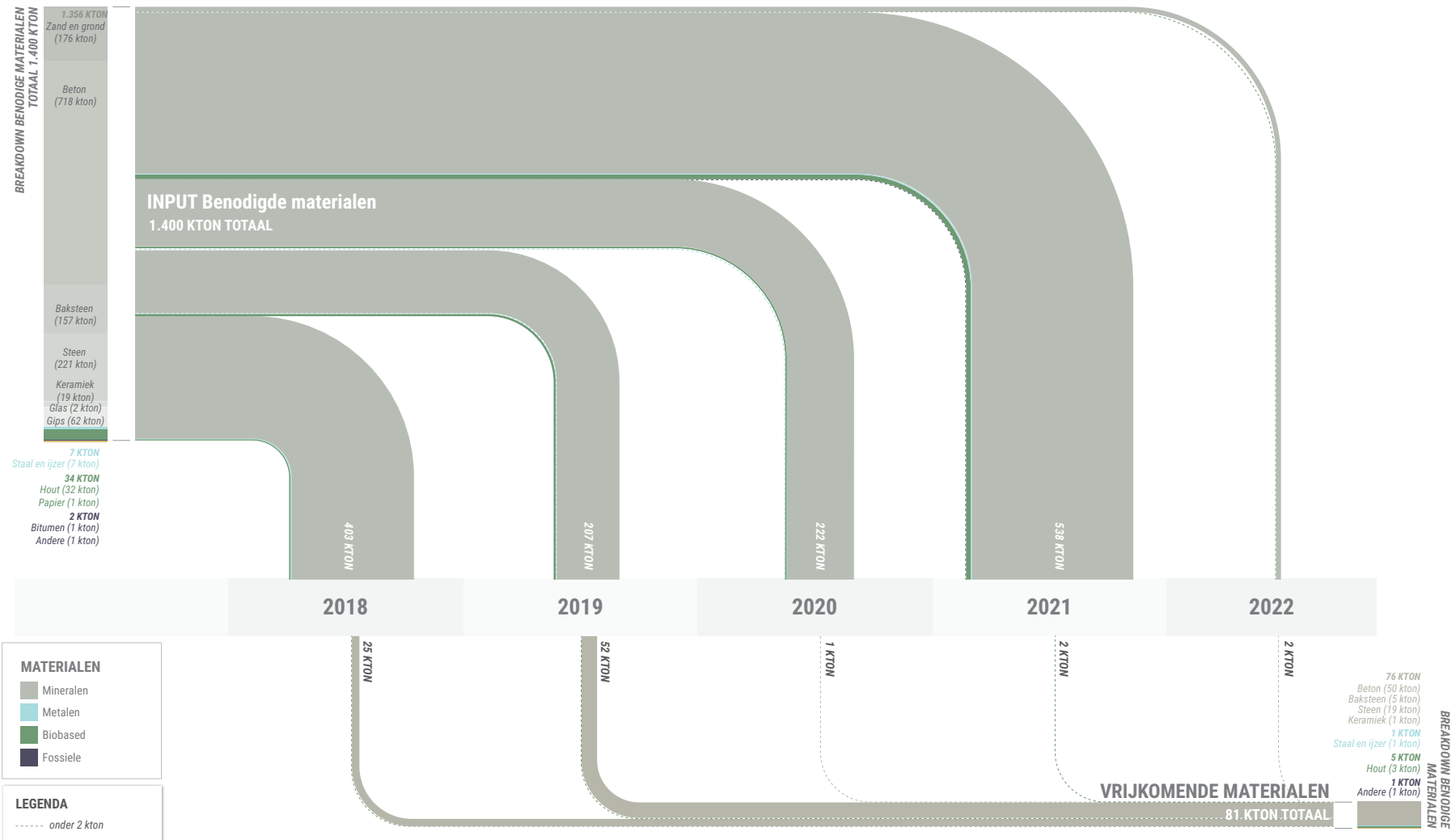
- m³ / kg,
- Environmental impact
- Labour

1 Camera Obscura Flat met Toekomst							
Wijknr: OVERVECHT		Wijk: Camera Obscura Flat met Toekomst		Toekon fase: Voorbereiding			
start voorber.	start bouw	oplevering	projecttype	ref.	BVO/eenh.	eenh.	BVO tot
1-1-2017	1-1-2017	1-1-2018	grondgebonden, vrij	1	0	0	
			grondgebonden, rij	2	0	0	
			grondgebonden, 2-1 k	3	0	0	
			appartement	4	0	0	
			kantoor, groot	5	0	0	
			overige utiliteit	6	0	0	
TOTAAL BOUW (alleen bouw, geen sloop / transformatie)							0
1-1-2017	1-1-2017	1-1-2018	overige utiliteit	7	0	0	
TOTAAL SLOOP (alleen totaalsloop, geen bouw / transformatie)							0
1-1-2017	1-1-2017	1-1-2018	utiliteit -> woningbouw	8	120	48	5.760
TOTAAL TRANSFORMATIE (geen volledige bouw / sloop)							48
							5.760
TOTAALRESULTATEN							
Nieuwbouw				Bruto Vloeroppervlak gebouwen		0 m2 BVO	
nschatting te gebruiken materiaal				kubieke meters massief materiaal		0,00 m3	
				gewicht van het materiaal		0,00 kg	
Climatechange (Emissie = ingebedde energie)						0,00 kg CO2 eq	
Schaduwkosten (over gehele levensduur gebouw)						€ 0	
schatting aantal arbeidsuren direct (op de bouw)						0 manuur	
Sloop				Bruto Vloeroppervlak gebouwen		0 m2 BVO	
nschatting vrijkomend materiaal				kubieke meters massief materiaal		0,00 m3	
				gewicht van het materiaal		0,00 kg	
Climatechange (Emissie, materieel, transport personeel en materiaal)						0,00 kg CO2 eq	
schatting aantal arbeidsuren direct (op de bouw)						0 manuur	
Transformatie				Bruto Vloeroppervlak gebouwen		5.760 m2 BVO	
nschatting te gebruiken materiaal				kubieke meters massief materiaal		1.754,36 m3	
				gewicht van het materiaal		1.880.600,65 kg	
Climatechange (Emissie = ingebedde energie)						949.111,00 kg CO2 eq	
Schaduwkosten (over gehele levensduur gebouw)						€ 108.089	
schatting aantal arbeidsuren direct (op de bouw)						36.923 manuur	
nschatting vrijkomend materiaal				kubieke meters massief materiaal		1.494,01 m3	
				gewicht van het materiaal		1.254.724,27 kg	
Climatechange (Emissie, materieel, transport personeel en materiaal)						13.778,83 kg CO2 eq	

Detailed overview per project

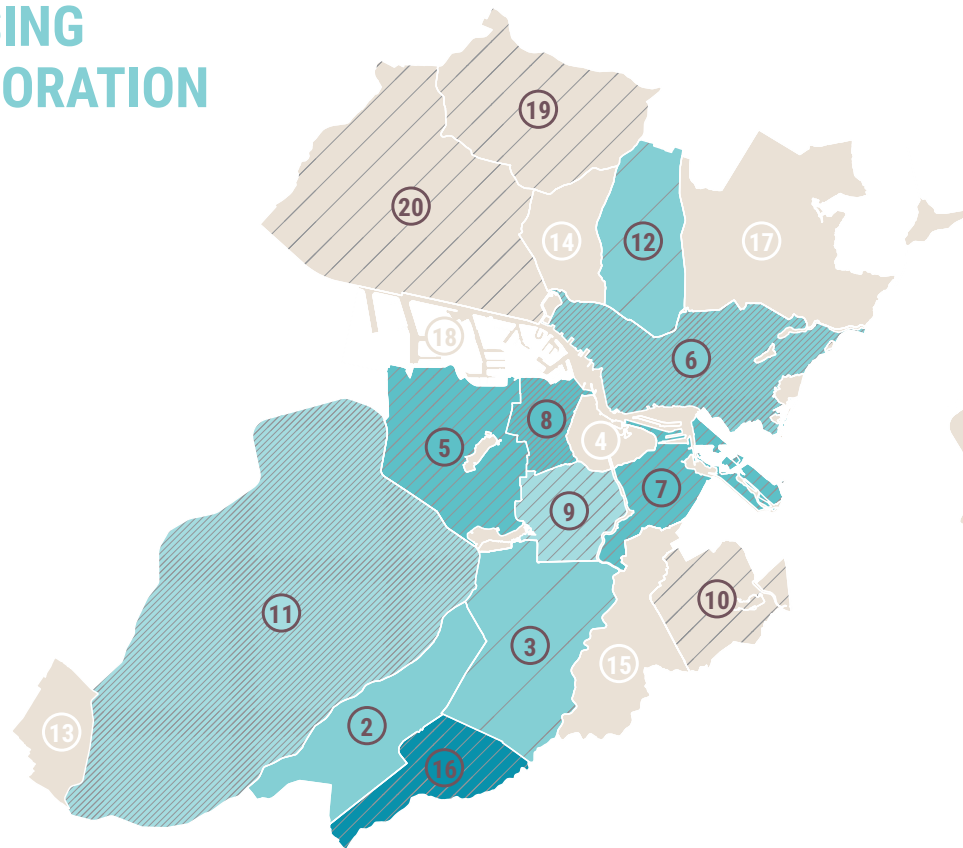
- m³ / kg,
- Environmental impact
- Labour

URBAN MINING: MINERALEN FLOWS

URBAN MINING: MATCHING SUPPLY & DEMAND

HOUSING CORPORATION

BESCHIKBARE HOEVEELHEID
MATERIALEN (TON)

BENODIGDE HOEVEELHEID
MATERIALEN (TON)

		BESCHIKBARE MATERIALEN (TON)	BENODIGDE MATERIALEN (TON)
①	ALMERE	-	-
②	AALSMEER	2.431	14.298
③	AMSTELVEEN	1.535	1.535
④	AMSTERDAM CENTRUM	-	-
⑤	AMSTERDAM NIEUW WEST	6.739	50.830
⑥	AMSTERDAM NOORD	4.041	196.655
⑦	AMSTERDAM OOST	9.923	93.097
⑧	AMSTERDAM WEST	8.773	100.503
⑨	AMSTERDAM ZUID	800	90.506
⑩	AMSTERDAM ZUID-OOST	0	19.696
⑪	HAARLEMMERMEER	694	237.212
⑫	LANDSMEER	1.302	2.913
⑬	LISSE	-	-
⑭	OOSTZAAN	-	-
⑮	OUDER-AMSTEL	-	-
⑯	UITHOORN	45.053	74.686
⑰	WATERLAND	-	-
⑱	WESTPOORT	-	-
⑲	WORMERLAND	-	22.919
⑳	ZAANSTAD	-	32.588

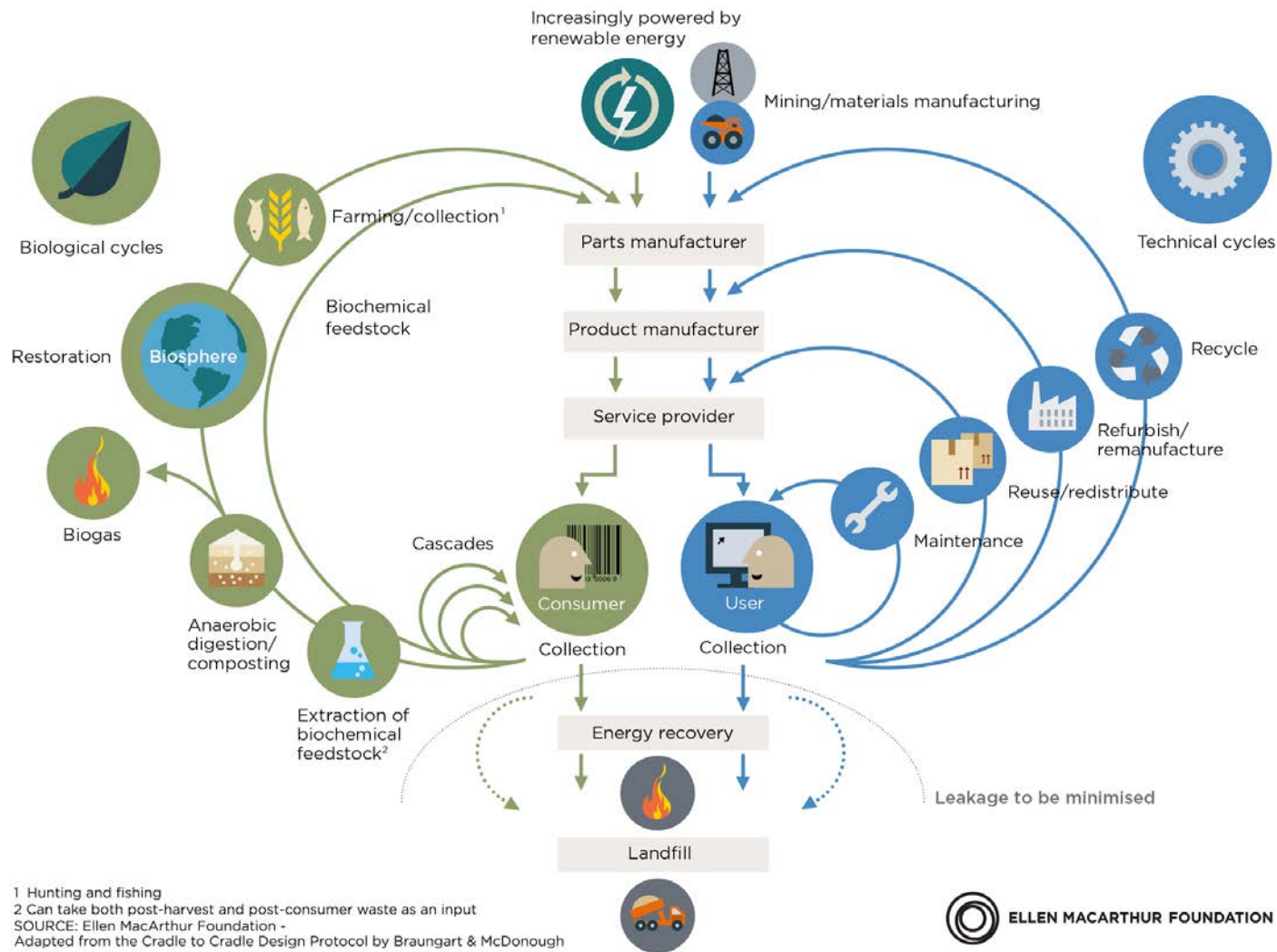
3. SETTING KPIS

GRONDSTOFGEBRUIK

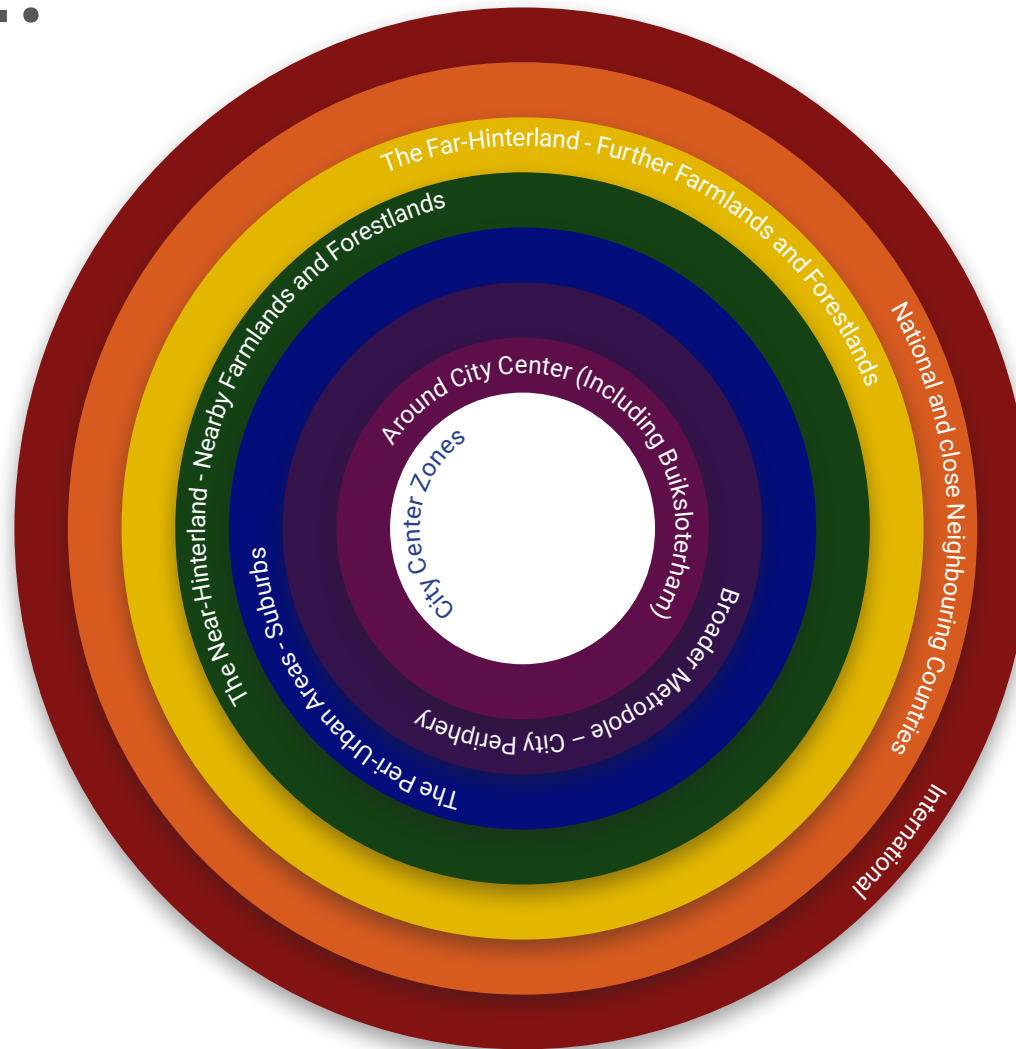
INDICATOR	ROTTERDAM 2015 SCORE	OPMERKINGEN
Totale Grondstof Productiviteit (BBP / ton directe materiaal Input)	€24.940	
Primaire Grondstof Productiviteit (BBP / ton primaire materiaal input)	€24.940	We hebben momenteel geen indicatie van de grondstof inputs afkomstig van gerecyclede bronnen die Rotterdam binnenkomen. In dit geval is deze indicator dezelfde als de bovenstaande
Grondstof Vraag per Capita (ton / capita)	3,9	Inclusief energie
Primaire Grondstof Vraag per Capita (ton / capita)	3,9	Deze stroom is idealiter kleiner dan de totale grondstof vraag
Hernieuwbare Materiaal Inputs (%)	16,56%	De assumptie is dat voedsel, papier en de helft van alle textiel hernieuwbaar is
Gerecycled Materiaal Inputs (%)	-	Geen data over gerecycled materiaal consumptie
BBP per Afval Gegenereerd (€ / ton afval)	€ 79.417	
Afval Gegenereerd per Capita (ton / capita)	1,23	Exclusief CO ₂ emissies
Vast Afval Hoogwaardig Hergebruikt (%)	22,45%	
Vast Afval Laagwaardig Hergebruikt (%)	67,31%	Het merendeel van het afval wordt in 2015 verbrand of gedowncycled

4. INTERVENTIES

WAAR IN HET SYSTEEM INTERVEREREN?

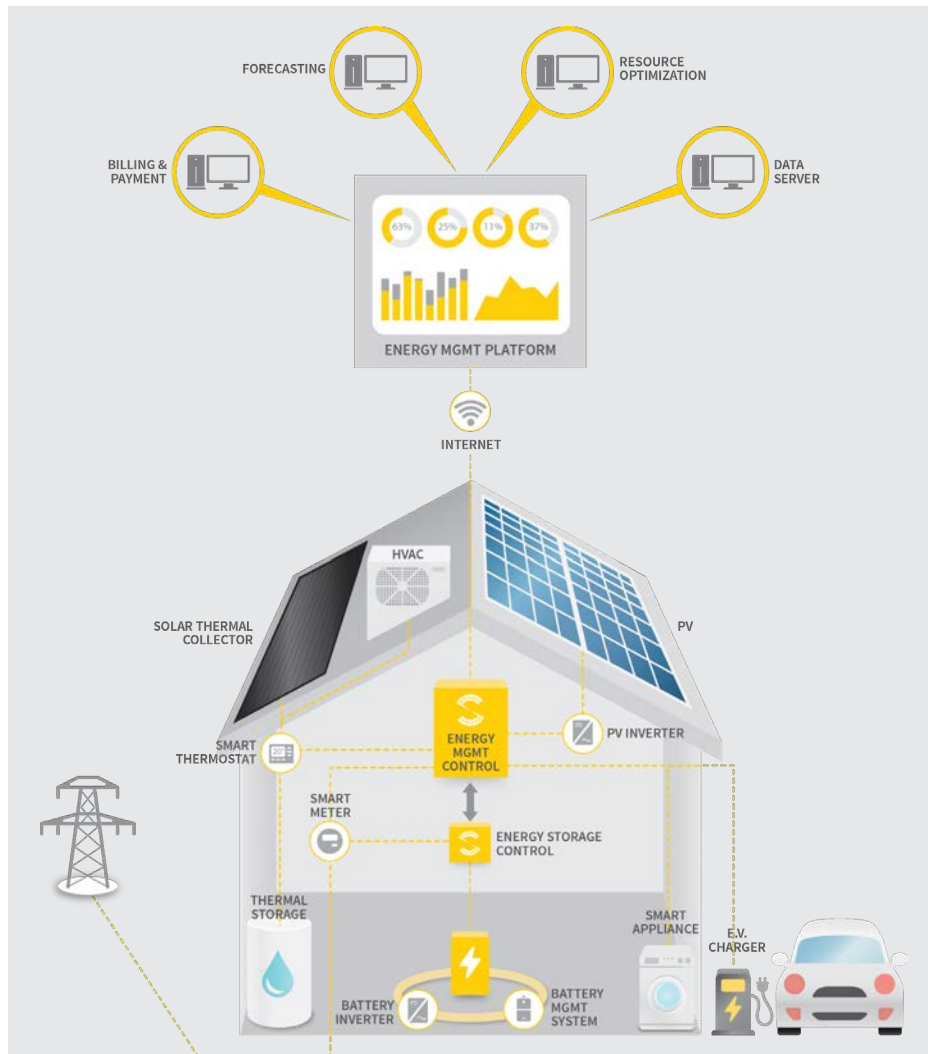
EN WELKE INTERVENTIE PAST BIJ WELKE SCHAAL?

- Huis
- Gebied
- Stad
- Regio

**5. RUIMTELIJKE
RANDVOORWAARDEN
&
6. SCENARIOS EN IMPACT**

SMART GRID

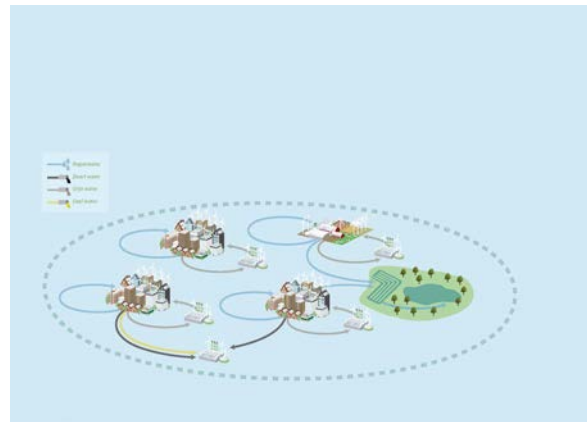
- **Impact:** 45% energetische zelfvoorzienendheid van het gebied vanuit de PV panelen
- **Haalbaarheid:** ambitieus
- **Ondergrondse infrastructuur:** aanleg monitoring en controle hardware per netaansluiting
- **Programma:** reserveren 477 m² ruimte voor batterijen (minstens 227m² voor gemeentelijk vastgoed)
- **Gronduitgifte:** energie opslag opnemen

REGENWATER OPVANG

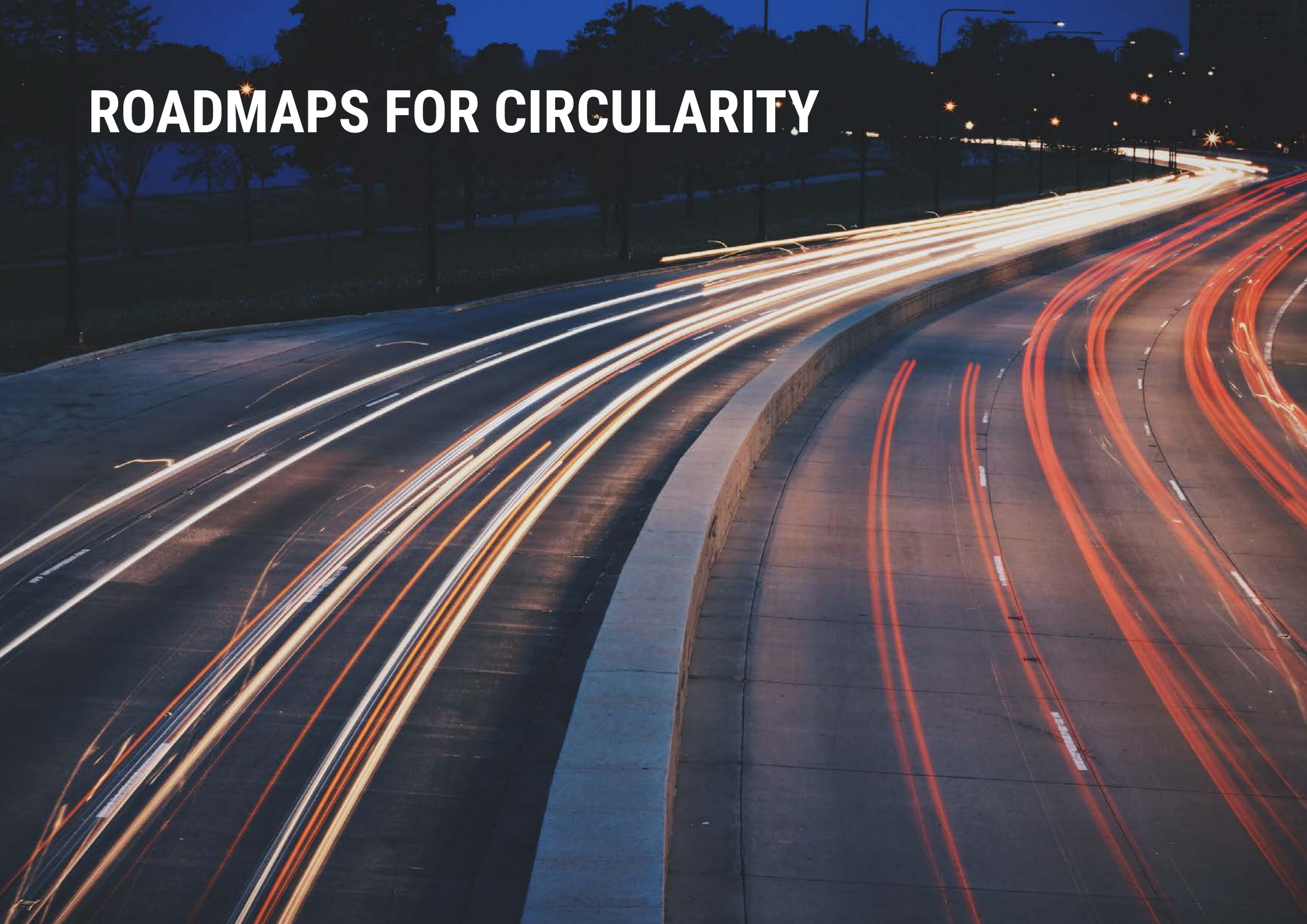
- **Impact:** opvang van 15.500m³/jaar (170% van residentieel watergebruik voor toiletten)
- **Haalbaarheid:** redelijk haalbaar
- **Programma:** 457m³ opslag
- **Ondergrondse infrastructuur:** aanleg bebuizing naar buffervat en aansluiting op riool voor overloop
- **Gronduitgifte:** verplicht aansluiting van regenwaterafvang via dak op buffervat

SCENARIO'S

7. ROADMAP

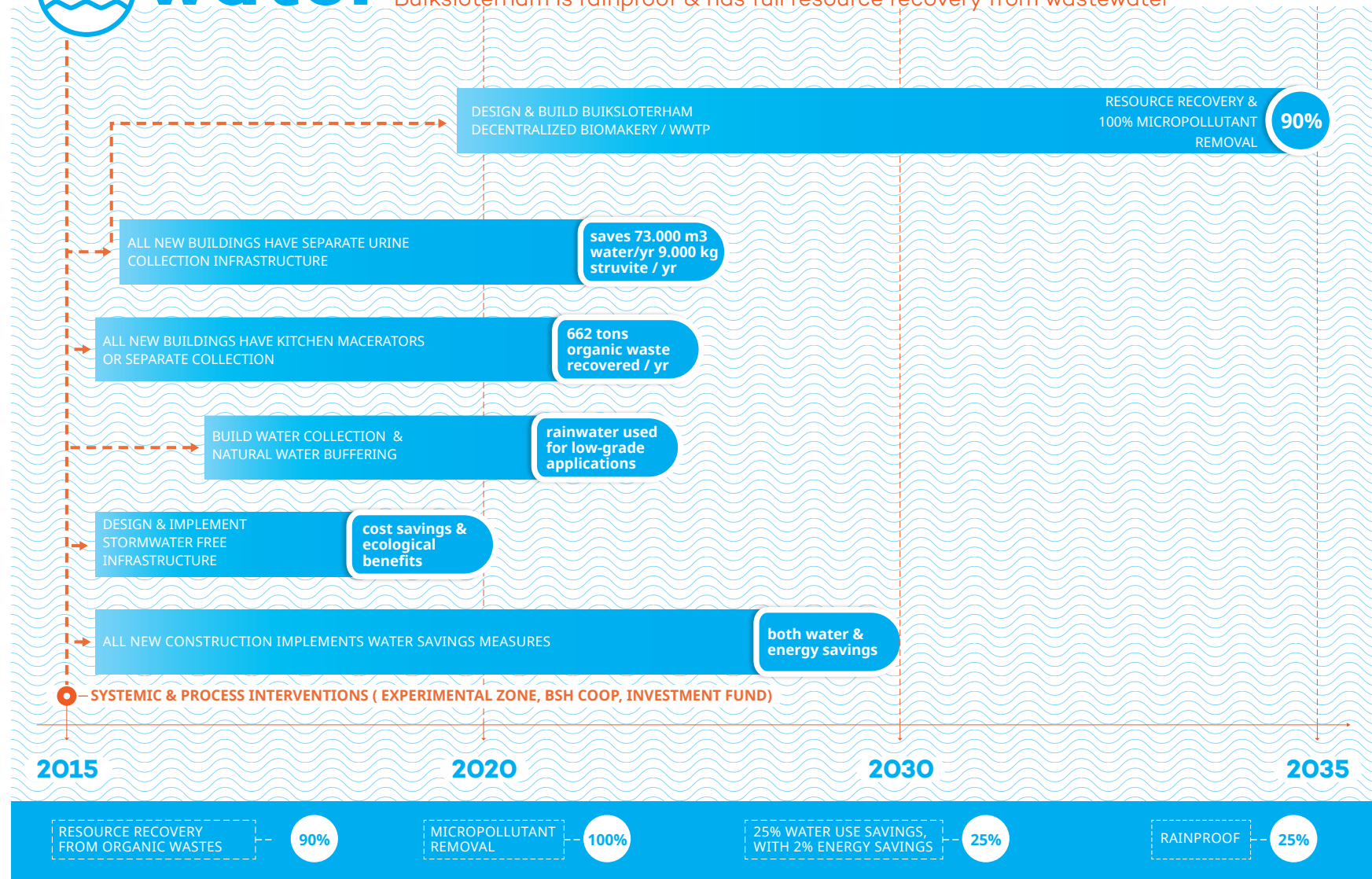
ROADMAPS FOR CIRCULARITY

water

Buiksloterham is rainproof & has full resource recovery from wastewater

METABOLIC

www.metabolic.nl
info@metabolic.nl
+31 20 369 09 77

Meteorenweg 280
1035 RN Amsterdam
The Netherlands